

บทนำ

สมาคมภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน เป็นองค์การระหว่างประเทศที่กำลังอยู่ในความสนใจ และทวีความสำคัญมากขึ้น เป็นลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศไทย ซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมประชาชาตินี้ แต่ในขณะที่อาเซียนกำลังขยายขอบข่ายการดำเนินงานออกไปอย่างไม่หยุดยั้ง ก็มีผู้กล่าวกันว่าอาเซียนเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีโครงสร้างอยู่ในลักษณะที่หลวม และโครงสร้างนี้จะไม่ประสิทธิภาพที่ตีพอ ในอันที่จะนำอาเซียนไปสู่จุดมุ่งหมายตามแนวความคิด เรื่องบูรณาการ (Integration) โดยมักจะมีผู้ชี้ให้เห็นว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การดำเนินงานของอาเซียน เป็นไปอย่างล่าช้ามาก แม้ว่าสมาชิกของอาเซียนจะได้พยายามผลักดันโดยการแก้ไขโครงสร้างและ เร่งกระชับความร่วมมือกันให้มากขึ้นในประการต่าง ๆ ซึ่งเห็นได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ของอาเซียนที่เพิ่มมากขึ้น เป็นลำดับ แม้ในการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็ได้มีการตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับอาเซียนก้าวหน้าไปสู่เป้าหมายตามแนวความคิด เรื่องบูรณาการได้ช้า ก็เพราะอาเซียนมีโครงสร้างที่ไม่เหมาะสม แต่เมื่อได้ศึกษาพิจารณาโดยรอบคอบถึงการก่อตั้งสมาคมอาเซียนแล้ว ก็ได้พบคำตอบซึ่งออกจะกลับกับแนวความคิดที่เคยมีผู้กล่าวไว้นี้ เนื่องจากเมื่อได้วิเคราะห์ถึงแนวความคิดในเรื่องบูรณาการแล้วก็พบว่าสมาคมอาเซียนนี้มีได้เกิดขึ้นตามเงื่อนไขที่แนวความคิดที่ได้ระบุไว้ กับทั้งมูลเหตุที่ทำให้เกิดการก่อตั้งสมาคมอาเซียนก็เป็นมูลเหตุอื่นนอกเหนือไปจากแนวความคิดนี้ และเมื่อได้พิจารณาถึงโครงสร้างทางกฎหมายก็ดี การจัดองค์กรก็ดี ก็พบว่าโครงสร้างของอาเซียนนั้น เป็นโครงสร้างที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งได้ถูกกำหนดขึ้นให้เข้ากับปัจจัยพื้นฐานของความร่วมมือ ซึ่งรัฐสมาชิกอาเซียนเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นโครงสร้าง และการจัดองค์กรที่เหมาะสมแล้วสำหรับสถานะภาพปัจจุบัน นอกจากนี้จากการพิจารณาในรายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ ก็ได้พบข้อที่ชี้ให้เห็นได้อย่างแจ่มชัดว่าอาเซียน ไม่มีแนวโน้มที่จะพัฒนารูปแบบของความร่วมมือไปสู่ระดับอื่นตามแนวความคิด เรื่องบูรณาการของภูมิภาคนี้ ซึ่งนับว่าเป็นข้อที่ต่างจากแนวความคิดในการศึกษาเรื่องนี้เท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน การทำความเข้าใจในเรื่องโครงสร้าง และการจัดองค์กรยังทำให้สามารถมองเห็นถึงภาพรวมและ เข้าใจถึงการดำเนินการของสมาคมอาเซียนได้เป็นอย่างดี นอกเหนือไปจากประเด็นที่น่าสนใจต่าง ๆ ดังกล่าว

สมมติฐาน

โครงสร้างและการจัดองค์กรของอา เซียนนั้นถูกสร้างขึ้นโดยมุ่งหวังที่จะให้ อาเซียน เป็นรูปแบบของการทำงานร่วมกันของประเทศสมาชิกในภูมิภาคมากกว่าที่จะ พัฒนาเป็นองค์การระหว่างประเทศตามแนวความคิด เรื่องบูรณาการ (Integration)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาและทำความเข้าใจถึงรูปแบบของสมาคมอาเซียน ในเรื่องลักษณะพื้นฐานของการรวมตัว กับทั้งโครงสร้างซึ่งแบ่งออกได้เป็นโครงสร้างทาง กฎหมายและโครงสร้างในการจัดองค์กร โดยจะชี้ให้เห็นถึงสถานะการดำเนินการของ อาเซียน ซึ่งเรียกได้ว่าต่างจากความเข้าใจทั่วไปในเรื่องขององค์การระหว่างประเทศ ที่ก่อกำเนิดขึ้นจากภูมิภาคนิยม และจะก้าวต่อไปสู่บูรณาการ ซึ่งการศึกษาจากโครงสร้าง และการจัดองค์กรนี้จะทำให้เข้าใจถึงปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างแจ่มชัด

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษา เรื่องสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน ในเรื่องโครงสร้างและการจัดองค์กรนี้ ได้แบ่งขอบเขตของการศึกษาออกเป็น 6 บทคือ

บทนำ

บทที่ 1 แนวความคิด เรื่องบูรณาการกับสมาคมประชาชาติ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ในบทนี้จะได้กล่าวถึงแนวความคิด เรื่องบูรณาการ เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจถึงรูปแบบของสมาคมอาเซียน

บทที่ 2 เจตนารมณ์ของประเทศสมาชิกในการ เข้าร่วมสมาคมอาเซียน ซึ่งจะอธิบายถึง เจตนารมณ์และผลประโยชน์ของประเทศสมาชิก โดยจะชี้ให้เห็นว่าเจตนารมณ์ เหล่านี้ไม่สอดคล้องกับแนวความคิด เรื่องบูรณาการ

- บทที่ 3 โครงสร้างทางกฎหมายของสมาคมอาเซียน ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวถึงฐานะทางกฎหมายของสมาคมอาเซียน โดยให้ความสนใจถึงสภาพบุคคลของสมาคมอาเซียนกับทั้งความสามารถในฐานะที่เป็นองค์การระหว่างประเทศ
- บทที่ 4 โครงสร้างของการจัดองค์กร ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวถึงการจัดองค์กรของอาเซียน และแสดงถึงปัญหาพื้นฐานอันเป็นมูลเหตุให้อาเซียนมีการจัดองค์กรเช่นที่เป็นอยู่ รวมทั้งพิจารณาถึงการดำเนินงานขององค์กรสำคัญต่าง ๆ โดยพิจารณาถึงประสิทธิภาพ ความเหมาะสมและปัญหา
- บทที่ 5 แนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงการจัดองค์กรของอาเซียนในปัจจุบัน เนื่องจากมีการวิพากษ์วิจารณ์กันว่า การดำเนินการอย่างล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรในบทนี้จะได้กล่าวถึงความพยายามที่จะปรับปรุงโครงสร้างการจัดองค์กรขึ้นใหม่ ซึ่งจะได้กล่าวถึงความสำเร็จในการนี้ด้วย
- บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องนี้ จะใช้วิธีการศึกษาแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยการวิจัยเอกสาร ซึ่งส่วนใหญ่จะยึดถือเอกสารของอาเซียนอันได้แก่ปฏิญญา สนธิสัญญา ความตกลง ตลอดจนแถลงการณ์ร่วมต่าง ๆ เป็นหลักประกอบกับหนังสือและบทความเท่าที่เกี่ยวข้อในขอบเขตของการศึกษา และนอกจากเอกสารเหล่านี้แล้ว วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะอาศัยการสอบถามและการสัมภาษณ์บุคคลผู้ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานของอาเซียน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากในเรื่องของโครงสร้างและการจัดองค์กรนี้ ผู้ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจได้ดีที่สุด ก็คือผู้ที่ได้ลงมือปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในงานของอาเซียน โดยหน้าที่และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของอาเซียนเป็นอย่างดี

งานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

แม้การศึกษาในเรื่องโครงสร้าง และการจัดองค์กรของอาเซียนนี้จะเป็นเรื่องซึ่งไม่สู้จะมีผู้ใดได้ทำการศึกษามาก่อนมากนักก็ตาม แต่ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็ได้อาศัยงานวิจัยอื่นเท่าที่เกี่ยวข้อบ้างได้แก่

วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาเอกของ ดร. ฐาทร พานิช จาก Pennsylvania State University ปี ค.ศ. 1980 เรื่อง " Regional Integration Attempts in Southeast Asia : A Study of ASEAN's Problem and Progress ซึ่งวิเคราะห์ถึงปัญหา และความก้าวหน้าของความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของอาเซียนในระยะเวลาระหว่างปี ค.ศ. 1967 ถึง 1978 ซึ่งวิทยานิพนธ์นี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันระหว่างประเทศ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่เอื้ออำนวยให้อาเซียนมีความมั่นคงอยู่ได้ตลอดมา และยังคงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่ออาเซียนในอนาคตด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะได้เสนอข้อคิดใหม่ ๆ ในเรื่องของอาเซียน กับทั้งจะเป็นเอกสารที่อธิบายถึงโครงสร้างการจัดองค์กรของอาเซียน ซึ่งง่ายแก่การทำความเข้าใจถึงภาพรวม ตลอดจนสถานะภาพของอาเซียนในปัจจุบัน ตลอดจนแนวทางของอาเซียนในอนาคต ซึ่งจะทำให้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียนไม่สับสน และสามารถเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้อาเซียนมีโครงสร้างการจัดองค์กรดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน